

Žrtve potrebujejo sočutje

Nadškof Stres in premier Pahor obiskala grobišče v Hudi Jami

Predsednik Slovenske škofovske konference dr. Anton Stres in predsednik vlade Borut Pahor sta se poklonila žrtvam povojnega nasilja v rudniku pri Hudi Jami in žrtvam nacističnega nasilja v celjskem Starem piskru.

Ljubljanski nadškof metropolit in predsednik Slovenske škofovske konference dr. Anton Stres ter predsednik slovenske vlade Borut Pahor sta se v soboto, 24. julija, poklonila žrtvam povojnega nasilja v rudniku Barbara pri Hudi Jami pri Laškem in nato še žrtvam nacističnega nasilja v Starem piskru v Celju. Oglejala sta si tudi odkopano grobišče v jašku rudnika in začasno odlagališče posmrtnih ostankov v rudniku. Dogodka sta se udeležila tudi celjski škof Stanislav Lipovšek in minister za delo, družino in socialne zadeve Ivan Svetlik. Namen obiska je bil ogled razmer v rudniku in prizadevanje za bolj zavzeto raziskavo in ureditev tega velikega povojnega grobišča, saj so dela v Hudi Jami povsem zastala.

Moralni šok

Kadarkoli smo priče novim razkritjem vojnih ali povojnih tragedij, smo bolj moralno šokirani, kar kaže na to, da dozorevamo kot narod, je po poklonu žrtvam povojnih pobojev v rudniku v Hudi Jami in žrtvam nacizma v Starem piskru v Celju dejal premier Borut Pahor. »Slovenci smo s tem, ko smo postajali zrelejši kot narod in država, postali zrelejši tudi za občutenje tragedij, ki so se dogajale med drugo svetovno vojno in po njej,« je dejal Pahor. Ko smo priča razkritjem strašnih stvari, ki so se dogajale med vojno ali po njej, smo po Pahorjevih besedah postali tudi bistveno bolj občutljivi za to. Ob vseh teh razkritjih si želimo, da »bi se s tem spominom soočili in ga na primeren in pieteten način tudi umestili v našo zgodovinsko zavest«.

Ljubljanski nadškof Anton Stres je poudaril sočutje, ki ga dolgujemo žrtvam pobojev. Po njegovih besedah današnje dejanje ostaja res samo na ravni tistega, kar je najbolj temeljno – »moralne zgroženosti nad tem, kar se je dogajalo, in sočutja, ki ga vsi dolgujemo tem

Nadškof Anton Stres in predsednik vlade Borut Pahor ob obisku grobišča v rudniku v Hudi Jami (foto: I. Ž.)

ljudem, ki so v strahotnih okoliščinah izgubljali življenje».

Oba sta zato poudarila dolžnost države, da uredi grobišče povojnih pobojev. Dolžnost države po Pahorjevih besedah je, da v Hudi Jami opravi pietetni pokop trupel. Kako bodo to storili, se še niso odločili. Verjetno bodo to »opravili na ravni moralnega standarda, ki bo najbolj ustrezal pietetnemu odnosu države do ljudi, ki so tam nesrečno končali svoje življenje«. S tem bodo, kot pravi Pahor, prispevali k zorenju našega splošnega občutka za dobro in pravično.

Tudi nadškof Stres je poudaril dolžnost, da država »tam, kjer to še ni urejeno, tudi na tej točki naredi to, kar vsi čutimo, kar je naša dolžnost«. Verjame, da bo premier naredil vse, da bodo tisti, ki so v Hudi Jami končali v strahotnih okoliščinah, »dobili vsaj tisto spoštovanje, ki ga zaslužijo in do katerega imajo pravico po smrti«. Kot je dejal, je vedno zgrožen, ko prebira spomine na leta med vojno in po njej, ter na zgodbe številnih sorojakov, ki so trpeli zaradi domoljubja in resnice. Do teh ljudi čuti neizmerno spoštovanje, »ker so trpeli in se jim je zgodila strahotna krivica«. Ne samo, da so izgubili življenje, ampak so izgubili pravico, je poudaril nadškof. Ob tem je še dodal, da je premieru hvaležen, da sta imela možnost skupaj obiskati omenjena kraja pobojev.

Kako naprej

Kot je znano, so se preiskovalci v začetku marca 2009 po mukotr-

pnih prizadevanjih prebili do grobišča okoli 500 metrov globoko v rudniku v Hudi Jami. Naleteli so na grozovit prizor. Iz rova so pobrali 427 posmrtnih ostankov pomorjenih ljudi, kasneje pa iz prvega jaška še 346; skupaj so torej prenesli v začasni prostor za hrambo 773 posmrtnih ostankov. Glede na to, da je več kot 40 metrov prvega jaška, kjer je grobišče, še nedotaknjenih, domnevajo, da je tam še okoli 3.000 trupel.

Preiskovalci pravijo, da so dela v rudniku končana, v resnici pa so le ustavljena. Najdeni posmrtni ostanki žrtev so shranjeni v opuščeni strojnici v rudniku in v prvem rovu rudnika. Kot je v soboto povedal vodja službe za vojna grobišča pri ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve Marko Štrovs, so pred kratkim izdali javno naročilo, po katerem naj bi deljamskih prostorov v rudniku v Hudi Jami uredili v kostnico za vse posmrtno ostanke, ki so v rudniku že najdeni in ki še bodo. Zgodovinar dr. Mitja Ferenc, ki je v preteklih letih največ delal pri odkrivanju prikritih grobišč, se ne strinja, da bi kostnico urejevali v rudniku. To bi pomenilo, da bi posmrtno ostanke samo prenesli iz enega dela rudnika v drugi, pomembno pa je predvsem to, da bo kostnica nekje zunaj rudnika, kjer jo bo mogoče brez ovir obiskovali. Opozarja tudi, da bo ogrodje v rudniku, ki so ga pred enim letom vgradili za preiskovalce, hitro propadlo, če del v jašku ne bodo nadaljevali.

IVO ŽAJDELA